

THEODORI GRAECI THESSALONI
CENSIS, AD NICOLAVM QVINTVM PON
TIFICEM MAXIMVM.

VÀ M magna exultare lætitiâ possint homines nostræ ætatis, pater sanctissime, non absens nunc, ut tempore elapso, relatum accipio: sed iam annum apud te manens, rerum ipsarum experimento planè intelligo. Quod enim solum uetus illa & laudata Platonis sententiâ remedio urbibus futurum permultis ac uarijs detrimentis laborantibus asserit, nostris his temporibus certe uideo contigisse. Quod enim tu, qui summus philosophus semper fuisti, summus princeps creatus es, præclare actum iam est, quod uir doctissimus ille futurum affirmat, cum aut philosophus regnare, aut rex philosophari inceperit. Quippe nunc arma, quæ per Italiam, Europamque totam sauebant, penitus conuiuiscunt, & Mars furens ille uinculis tuæ coercetur prudentiæ: omnesque inter se gentes reconciliatæ, pace tranquillissima ex tua opera, tuisque consilijs perfruuntur: & clarissima quietis munera, id est, studia literarum, quæ diuturna bella eripuerunt, tuo pontificatu reflorescere pulcherrime incepere. Pacem namque ipsam abs te fundatam ueluti quandam plantam, flores eiusmodi, atque fructus abunde sequuntur. Et urbes Italiæ omnes nunc literarum ornamentis exhilarantur, quibus prius orbata, deformes, & ueluti lugubri quadam ueste indutæ, modo uidiuarum degebant: consistunt nunc, augenturque maiorem in modum cœtus philosophorum, oratorum, poetarum, denique professorum omnium liberalium artium: & excitantur mirum in modum ingenia hominum te autore diue Nicolaë, qui non solum tua tempora pacata sic reddidisti, uerum etiam cuiusque suæ uirtutis, laborisque præmia magnifice proponis. Non enim tu pecunias conseruandas inutiles censes, sed assidue quæque large distribuis, & diuitem sic te opinaris, si tibi pecuniæ usui sunt, si summa liberalitate laudem tibi comparas immortalem. Nec tu aurum ad condendos exercitus sumptitas, ut non nisi sanguinolenta manu calicem diuini sanguinis labijs admoueas tuis: sed fessa oppida reficis, templa condis, omne literarum genus ut pulchre uigeat, facis: quæ pauperibus inopiâ reddant leuiorem animo largiris: omnia denique laudabiliter statuis, quibus felicitas publica cunctis mortalibus contingere possit. Sed nihil clarius, nihil sanctius, nihil denique humanæ uitæ commodius, quam ea tua cura, & diligentia, qua literæ florent, & homines plurimi docti, eruditi que euadunt, quæque doctis nihil omnino deest, quod uel honoris, uel pecuniæ consequi debeant. Qua in re peculiarem profectò laudem illam quoque tibi reddere licet, quod non solum uolumina omnia, quæ lingua latina præbere possit, summa cum diligentia colligenda, & usque à barbaris ultra Aquilonem degentibus cõquirenda magno cum sumptu curas: sed etiam Græcorum numerosa opera cõuertenda in latinum sermonem percenses: idque tanto cum desiderio agis, ut breui, pauci uix libri insignes restent linguæ illius, qui latine legi non possint. O rem perutilem, & summo pontifice dignam. Hæc enim ut homines eruditos, omnique barbarie perpurgatos reddere potest: ita etiam humaniores, iustioresque reddat necesse est. Hæc tuas bibliothecas summe princeps non paucis quibusdam Iudæorum libellis, ut de Ptolemæo Philadelpho scribitur: sed plurimis, amplissimisque Græcorum codicibus gentis nobilissimæ, omnique literarum genere præstantissimæ facit pleniores. Quocirca ratione optima bibliothecas istas, quæ tantum luminis afferant linguæ latinæ, tantumque utilitatis præstent hominibus, thesauros longe meliores illis existimari oportet, quos pontifices quosdam semper custodisse, modoque Colchidici illius draconis, absque ulla utilitate super eis assidue inuis-

gilasse accepimus. Quæ cum ita sint, te iure optimo fundatorem quietis, autoremq; aurei cuiusdam seculi, non solum Quirites, uerum etiam omnes Europæ incolæ appellent, & summis laudibus extollunt, & honoribus perinde ac deum in terris alterum prosequuntur. Sed hæc quanquam plenius explicare magnopere cupio de-
mentissime princeps, tamen Theophrasti opus, quod mihi interpretandum decre-
ueras, me iam ad se trahit, ut inspici à te celerius possit: quapropter de his aliàs latius,
uti debeo, referre pro uirili mea conabor. Nunc Theophrasti libros de plantis fron-
te hilari, pro tua solita humanitate accipies: quos credo traduci à me iusseras, non
quod me satis id facere posse putaueris (parum enim ea in re me ualere, tu minime
ignoras) sed ut hominem græcū latine dicentem aliquando audires. Nouitas enim
rei non nihil delectationis afferre quoq; in genere potest. Mihi tamē res adeò meas
uires excedere uisa est, ut nisi pro lege tuā uoluntatem firmissime mihi statuerem,
facile hercle recufassem, quæ bene expedire non possem. Cæterū tua iussa tantum
apud me ualent, ut quantulum ego summo cū labore alieno in cælo ferere possim,
cogitare nō uelim, dum modo tuę uolūtatī morem gessisse uidear. Inspice igit & le-
ge quoad tuæ occupationes permittant, libros quos iussu tuo in latinā cōuertimus
linguam, atq; in tuo nomine adidimus: & si quid recte dixisse uideamur, id diuino
tuo auxilio tribue. Te enim non secus ac deū pijsissime inuocantes opus incepimus.

20

THEODORI GRAECI THESSALONI
CENSIS PRAEFATIO IN LIBROS THEO
PHRASTI DE PLANTIS.

RAEFANDVM illud Heracliti dictum arbitror, quo abie-
ctæ cuiusdam domunculæ aditū breuiter simul & pulchre mi-
nus aspernandum asseruit. Is enim casam aliquando ingressus
furnariam, sedisse ignis hyberni forsitan causa diutius dicitur.
Quod cum à quibusdam interim quæreretur, quos eum uilissi-
mum locū introire puderet: subridens ille, introite, inquit, sunt
enim hic etiā dij. Nam etsi nobile, atq; graue studiū illud puta-
ri debeat, quo te non uoluminis alieni interpretem, sed tui autorem exhibeas: ta-
men non adeò contemnendum equidem interpretandi studium dixerim, ut nun-
quam ad hoc digneris accedere. Est enim uel in eo ipso utilitas quædam, quam ne-
gligi minime ab homine philosopho decet. Proderit nanq; hominibus non minus
cum sententiam alicuius utilem aperuerit, quam cū suam ipse docuerit. Nec illa di-
cendi ratio deest, quæ depromenda sanè sit ex philosophiæ magistræ omniū rerum
(ut ita dixerim) officina sermonis: cum de aliena lingua in tuā traductio exigat qui-
dem, ut idem aperias: sed non idem, quod uulgus seruare in transferendo consue-
uit: sed quod proportionē linguæ utriq; philosophus suo iudicio aptissime daret. Itē
exprimi quidem ornate singula, præstantius est: sed nō adeò uerborum ornatui in-
dulgendum, ut si quid non nisi mutata sententia transferre ornate ualeas, tueri ele-
gantiam malis, quam sententiam: quæ forma quodammodo est orationis. Vocabu-
lorum etenim modum, utpote materiam quandam pro formæ istiusmodi ratione,
non formam istam pro uocabulis capiendam philosophus nouit. Addo etiam impo-
nendorum nominum aptam inuentionem, quæ cum in interpretando persæpe ne-
cessaria sit, philosophia profectò opus est: quæ natura perspecta, nomina noua qui-
dem, sed quod ad recte rationis iudicium pertinet, nullo minus reddat antiqua. Sūt
enim